

Autonom avsporing

SAMFERDSEL

Bård T. Haugland, Marianne Ryghaug, Tomas M. Skjølsvold og Roger A. Søråa

Pressa dekker ofte sjølvkjøyrande bilar som ein nært føreståande teknologirevolusjon. Me vart difor glade då Bjørn Vassnes drøfta dette som samfunnsfenomen i artikkelen om autonome kjøretøy og «sporvognsproblemet» (Klassekampen, 8. november). I dette tankeeksperimentet står ein ved ein sporveljar og ser eit tog på veg mot fem arbeidarar. Skal ein dra i spaken slik at toget kjem over i eit spor med berre ein arbeidar, eller la toget køyre over fem? I den moderne varianten er toget bytt ut med ein sjølvkjøyrande bil, og det etiske valet programmert inn i denne.

Sporvognsproblemet har inga enkel løysing, og lar seg vanskeleg overføre frå moralfilosofi til verkelegheita. Ein viktig premis er valet mellom A og B, og det etiske skiljet mellom å ikkje handle og passivt forårsake fem dødsfall eller å handle og aktivt forårsake eitt. I forskinga Vassnes drøftar har folk gjort slike val. Skal bilen køyre på ein ungdom eller ein pensjonist? Det spørst om kompliserte trafikksituasjonar lar seg redusere til valet mellom A og B – ofte finst også C og D. Samstundes står meir nærleggjande problemstillingar i fare for å hamne i skuggen av spektakulær moralfilosofi, til dømes spørsmålet om kva samfunn

me vil byggje rundt teknologien.

Sjølvkjøyrande bilar blir stundom presentert som klimateknologi, men ein utsleppsreduksjon vil avhenge av både drivstoff og bruk. Korleis vil autonome kjøretøy påverke bruk av andre transportmiddel? Det kan vere problematisk om nye transportløysingar erstattar låg-/nullutsleppsreiser med sykkel eller buss, slik Uber/Lyft har gjort enkelte stadar. Nokre framtidsvisjonar tek utgangspunkt i bildeling, noko som kan bety færre kjøretøy og mindre utslepp, men flåtar av sjølvkjøyrande bilar vil samstundes generere enorme mengder data som krev mykje energi å prosessere. Klimaeffektane av autonome kjøretøy er usikre.

Frå klima kan ein trekkje linjer vidare til diskusjonane kring bilfrie sentrum: er me tent med ein infrastruktur sentrert kring bilen? I kva grad vil autonome kjøretøy bidra til å forlenge bilsamfunnet? Om sjølvkjøyrande bilar betyr slutten for privat bileigarskap, så opnar dette for diskusjonar om kven som skal eige bilane og korleis dei skal tenast pengar på. Kva blir rolla til

Klassempen 8. november

autonome bilar i ei tid kor aktørar som Google ser på byar som sine egne teneste-

den viktige koplinga mellom teknologiutvikling, samfunnsstruktur og etikk.

Sporvognsproblemet har inga enkel løysing.

plattformer? Nokon meiner me beveger oss mot ei post-politisk tid utan reelle styringsmoglegheiter, der slike aktørar brukar data til å byggje framtida, mellom anna basert på det dei lærer frå autonome bilar.

Me spår verken at sjølvkjøyrande bilar blir vår undergang, eller at det ikkje blir noko av. Dette innlegget er ei maning til diskusjon kring

Sporvognsproblemet gjer koplinga mellom etikk og teknologiutvikling eksplisitt, men bør samstundes leie vidare til ein

diskusjon om kva samfunnsutvikling me ynskjer at teknologien skal bidra til. Om ikkje kan sporvognsproblemet, ironisk nok, vise seg å vere ei avsporing.

Bård T. Haugland, stipendiat
Marianne Ryghaug, professor
Tomas M. Skjølsvold, professor
Roger A. Søråa, universitetslektor
roger.soraa@ntnu.no

Hvem svikter?

BEREDSKAP

Fredrik Schjefstad

I NRK 16. november kunne vi se at myndighetene ber oss kjøpe jodtabletter fra apotek, men at «folket ikke lystrer». Det pussige er at staten allerede har lageret fullt av slike tabletter, uten at de er distribuert ut til folket. Hvem er det som svikter?

Allerede for drøyt ett år siden ba Helsedirektoratet alle kommunene om å skaffe seg et jodlager. Et kriseutvalg mente at faren for atomutslipp fra kryssende fartøyer, terror eller ulykker var såpass at det var på tide at kommunene bestilte tabletter fra Norsk Medisindapot i Oslo. Der er nemlig to millioner tabletter klar for utkjøring.

Atomdrevne hangarskip og russiske ubåter langs norskekysten har ikke gjort trusselen mindre det siste året. Men jodtabletene står fortsatt på lager.

April 2018, drøyt fem måneder etter Helsedirektoratets anbefalinger, var det bare 166 kommuner som hadde jodtabletter i lokale lagre, og flere byer sto uten. Landsdelene nord for Trøndelag var allerede i besittelse, og i Sør-Varanger skal alle husstander ha tabletter. Tablettene er gratis, men transporten må kommunene selv stå for. Er det her det skorter på den kommunale viljen? Hva sier kommunalminister Monica Mæland til en slik forsømmelse?

At myndighetene retter pekefinger mot befolkningens vilje til å kjøpe tabletten på apotek, er på randen av frekthet. Det er staten og kommunene som mangler evne til samarbeid, prioritering og utøvelse. De har sviktet i å yte en av sine primær oppgaver: å se til at befolkningen er beredt. I det minste burde jodtabletene være gratis å hente hos apotekeren, slik kommunene kan hente dem gratis på medisindapotet.

I 2011 skrev Teknisk Ukeblad at jodtabletene i var utgått på dato. Men ifølge Statens strålevern har dette ikke noe å si fordi kaliumjodid forringes ikke.

Vi bør kunne forvente at kommuner landet over ser til å distribuere ut jodtabletter til samtlige husstander og skoler. Statlige myndigheter kan peke fingeren mot kommunene, og ikke skylde på de borgerne som ikke ser sitt snitt i å betale dobbelt for det offentlige svik i atomberedskapen.

Fredrik Mellem, leder i Oslo Arbeidersamfunn
Fredrik.Mellem@OsloArbeidersamfunn.no

Fredrik Schjefstad, Trondheim
fredrik.schjefstad@gmail.com

Hvorfor satse på husmorpolitikk, SV?

BARNETRYGD

Fredrik Mellem

Ja – og dette skal være et uttrykk for klasseforakt? Det er ikke fnugg av saklig dekning for Eidsvolls bisarre tolkning av min tekst.

Jeg mener – selvfølgelig – ikke at fattigdom skaper rusproblemer og dårlige foreldre. Derimot kan rusproblemer og dårlig psykisk helse lede til både redusert foreldre evne og fattigdom.

Den siterte delen av min tekst var heller ikke avgrenset til fattige. Slike foreldre finnes i alle samfunnsklasser. Så mange som 55.697 barn og

unge i alderen 0–22 år mottok hjelp fra barnevernet i 2017. Slett ikke alle disse vil dra nytte av at foreldrene får noen flere hundrelapper.

Barnetrygd ble i sin tid opprettet for å bidra til at familier lettere skulle klare seg på én inntekt, slik at

kvinner kunne være husmødre. Det er derfor logisk at KrF fortsatt har økt barnetrygd som en hjertesak. At SV (og Rødt) stiller seg smilende opp i KrFs familiepolitiske univers er det grunn til å sette spørsmålstegn ved. Hva skjedde? Står det så skralt til med evnen til prinsipiell tenkning – eller er det kynisk og bevisst populisme?

Vi på venstresiden bør primært utjevne forskjeller gjennom lavere egenandeler på velferdstjenester.

Eirik Faret Sakariassen (SV) skriver i Klassekampen en dag tidligere at mitt argument i praksis «er et argument for å fjerne hele barnetrygda». Jeg har ikke foreslått å slette den, men barnetrygden har jo faktisk vært under gradvis utfasing siden regjeringen Jagland sluttet å regulere den for 22 år siden.

Mitt innlegg innebærer altså på ingen måte noen helt ny eller privat idé fra min side.

Denne politikken har vært ført fordi vi heller ville gjennomføre SVs og Arbeiderpartiets politikk om full barnehagedekning og barnehageplasser med makspris. En skulle tro at også SV mente dette var en naturlig og riktig prioritering for partier på venstresiden? Eller mener Sakariassen egentlig å kritisere sitt eget parti for ikke å ha prioritert kontantstøtte i stedet? For det ser jo ut til at SV har glemt at barnetrygd er en variant av kontantstøtte – eller husmorpolitikk om du vil.

Skal SV også plukke opp Carl I. Hagens gamle forslag om å inndra subsidiene fra barnehagene og heller gi dem til foreldrene? For foreldrene vet jo alltid best sjøl?

SVs Sunniva Holmås Eidsvoll (Klassekampen 19. november) er farlig nær å pådra seg et injuriersøksmål i sin plumpe replikk til mitt innlegg om – barnetrygdens manglende egnethet som politisk instrument for venstresidas politiske mål.

I stedet for å diskutere saken, retter hun et grovt personangrep på meg som det overhodet ikke er grunnlag for i min tekst. Hun siterer meg riktig på at vi bør bekymre oss for barn med «mødre og fedre som prioriterer sigaretter, alkohol og andre egne behov fremfor barnehageplass og fritidsaktiviteter.»

Vi på venstresiden bør primært utjevne forskjeller gjennom lavere egenandeler på velferdstjenester.